

OBJEKTIVNOST RAZLIČITIH NAČINA PROCJENJIVANJA ŠKOLSKIH PISANIH ZADAĆA

TOMISLAV GRGIN
BOGDANA MARINKOVIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Fakulty of Philosophy in Zadar

UDK/UDC: 37.015.3
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Primljeno :1989-11-23
Received

U ispitivanju se provjeravala objektivnost triju načina ocjenjivanja školskih pisanih zadaća, i to: klasičnog, koji se u školama najčešće upotrebljava, zatim ocjenjivanja uz upotrebu zadaće-standarda za ocjenu "dobar" i procjenjivanja zadaća na bazi njihova uspoređivanja u parovima. Predmetom procjene bile su zadaće đaka sedmog razreda osnovne škole iz povijesti i biologije, dok su nezavisni procjenjivači bili nastavnici dotičnih predmeta iz više osnovnih škola zadarskoga područja.

Rezultati su pokazali da svi ti načini procjene ne osiguravaju jednaku objektivnost ocjena. Tako najnižu objektivnost omogućuje klasičan način, znatno višu ocjenjivanje zadaća uz standard, a relativno najvišu uspoređivanje zadaća u parovima.

Uvod i problem

Pored negativna utjecaja brojnih subjektivnih faktora nastavnika-ocjenjivača koji u svim oblicima tradicionalnih školskih ispita kvare vrijednost ocjena kao mjera znanja, na pismenim se ispitima značajnim faktorom javlja i sam način ispravljanja i ocjenjivanja đачkih pisanih radova (zadaća). Kako je iz prakse poznato, ispravljanje i procjenjivanje pisanih zadaća nastavnici mogu vršiti na više načina.

Jedan od načina, koji je inače u školama najčešći, jest da nastavnik đачke zadaće redom ispravlja i ocjenjuje. Ako je pri tom očekivao veću kvalitetu nego što su pokazale prve zadaće, snizit će svoj kriterij ocjenjivanja pa će tako nekoliko prvih zadaća, zbog prethodna visoka kriterija, dobiti nešto nižu ocjenu, dok će ostale zadaće, zbog snižena kriterija, biti redovito procijenjene višim ocjenama. Ako je pak očekivao takvu kvalitetu zadaća koja je bila znatno slabija od kvalitete koju su imale prve zadaće, povisit

će kriterij i znatno strože ocijeniti veći broj zadataća. To znači da pri takvom načinu ispravljanja zadataća već u toku postupka dolazi do promjene kriterija ocjenjivanja pa zadataće objektivno podjednake kvalitete mogu biti procijenjene vrlo različitim ocjenama. Vremenska ekonomičnost ovoga načina očito ga čini opće prihvatljivim u praksi.

Našto valjaniji, ali zato vremenski manje ekonomičan način, sastojao bi se u tome da nastavnik, i to prije nego što pristupi ispravljanju i procjenjivanju, pregleda nekoliko zadataća po znanjima najboljih i najslabijih đaka pa da zatim na temelju kvalitete tih zadataća oblikuje kriterij prema kojemu će procjenjivati sve zadataće. Tu bi barem kriterij ocjenjivanja bio nešto stabilniji.

Još stabilniji kriterij ocjenjivanja imao bi nastavnik koji bi prethodno pregledao sve zadataće, upoznao njihovu kvalitetu, pa na bazi takva uvida oblikovao svoj kriterij, a potom pristupio njihovom ispravljanju i procjenjivanju. Takav bi način dao nesumnjivo valjanije rezultate, ali bi zahtijevao i znatno više vremena, pa ga vjerojatno zbog te činjenice nastavnici u praksi rijetko upotrebljavaju.

Teoretski (metrijski) bio bi relativno najviše validan, ali zato vremenski najneekonomičniji, takav način u kojemu bi nastavnik najprije pregledao sve zadataće pa ih zatim uspoređivao u parovima, tj. svaku zadataću sa svakom. Ona zadataća koja bi u tim usporedbama sa svima ostalima bila najčešće proglašena kao bolja, zauzela bi prvo mjesto (prvi rang), do nje bi se nalazila zadataća koja je u takvom uspoređivanju bila samo nešto manje puta prosuđena kao bolja i tako redom do one zadataće koja je u svim tim usporedbama bila proglašen kao slabija i koja bi zbog toga zauzela posljednji rang. Na temelju tako rangiranih zadataća nastavnik bi relativno lako mogao svakoj zadaći odrediti ocjenu (G r g i n, 1986).

Polazeći upravo od tih nejednakih utjecaja koje bi spomenuti načini mogli imati na vrijednost danih ocjena, ovim se ispitivanjem nastojala utvrditi objektivnost ovih triju načina procjenjivanja pisanih zadataća:

- a/ kad nastavnik redom ispravlja i ocjenjuje zadataće (klasičan način),
- b/ kad nastavnik procjenjuje prema zadaći-standardu za ocjenu "dobar" (procjenjivanje uz standard) i
- c/ kad se njegova procjena temelji na rangovima dobivenim uspoređivanjem zadataća u parovima (uspoređivanje u parovima).

Metoda ispitivanja

Da bi se uzmoglo odgovoriti na tako formulirani problem ovoga rada, u ispitivanju su se procjenjivale pisane zadataće iz povijesti (33) i

biologije (33) đaka jednog sedmog razreda osnovne škole. Nezavisne procjenjivače tih zadataka činile su tri skupine nastavnika povijesti i tri skupine nastavnika biologije, i to iz različitih osnovnih škola zadarskoga područja. U svakoj skupini nalazilo se petnaest nastavnika, a svi su oni u svojim matičnim školama predavali u sedmim razredima povijest, odnosno biologiju.

Prva skupina od petnaest nastavnika povijesti kao i prva skupina od petnaest nastavnika biologije procjenjivale su pripadajuće im zadatke, i to na klasičan način. Druga skupina nastavnika povijesti i druga skupina nastavnika biologije procjenjivale su te zadatke uz upotrebu zadatke-standarda za ocjenu "dobar",¹ dok su treće skupine nastavnika povijesti i biologije procjenjivale zadatke na temelju njihovih usporedbi u parovima.

Rezultati

Statističkom analizom ocjena kojima su sve skupine nastavnika povijesti i sve skupine nastavnika biologije u različitim načinima ocjenjivanja procijenile đačke zadatke iz povijesti i biologije došlo se do prosječnih koeficijenta korelacije, odnosno koeficijenta slaganja ili objektivnosti, koji su prikazani u tablicama 1 i 2.

Tablica 1

Objektivnost različitih načina ocjenjivanja pisanih zadataka iz povijesti

Način ocjenjivanja	Koeficijent objektivnosti	Koeficijent determinacije
Klasično ocjenjivanje	0,815	0,664
Ocjenjivanje uz standard	0,920	0,846
Uspoređivanje u parovima	0,940	0,884

¹ Do zadatak-standarda za ocjenu "dobar" došlo se na taj način što se među zadatacima iz povijesti kao i među zadatacima iz biologije odabralo po jednu zadataku kojoj su u klasičnom načinu procjene svi ili gotovo svi ocjenjivači suglasno dali ocjenu "dobar".

Kad se pomoću t-testa provjeravala značajnost razlika između prosječnih koeficijenata objektivnosti, dobivenih različitim načinima ocjenjivanja zadaća iz povijesti, došlo se do ovih t-vrijednosti:

$t = 12,61$ za klasično ocjenjivanje i ocjenjivanje uz standard

$t = 21,00$ za klasično ocjenjivanje i uspoređivanje u parovima i

$t = 3,62$ za ocjenjivanje uz standard i uspoređivanje u parovima.

Sve izračunane t-vrijednosti značajne su na nivou rizika manjem od jedan posto ($P < 0,01$).

Tablica 2.

Objektivnost različitih načina ocjenjivanja pisanih zadaća iz biologije

Način ocjenjivanja	Koficijent objektivnosti	Koeficijent determinacije
Klasično ocjenjivanje	0,675	0,456
Ocjenjivanje uz standard	0,915	0,837
Uspoređivanje u parovima	0,960	0,922

Testiranjem značajnosti razlika između prosječnih koeficijenata objektivnosti, dobivenih različitim načinima ocjenjivanja zadaća iz biologije, nađene su ove t-vrijednosti:

$t = 22,61$ za klasično ocjenjivanje i ocjenjivanje uz standard,

$t = 31,51$ za klasično ocjenjivanje i uspoređivanje u parovima i

$t = 8,93$ za ocjenjivanje uz standard i uspoređivanje u parovima

I u ovom se slučaju našlo da su sve utvrđene t-vrijednosti značajne na nivou rizika manjem od jedan posto ($P < 0,01$).

Komentar i zaključak

Iz dobivenih rezultata je očito da su skupine nastavnika, procjenjujući na proučavane načine dačke pisane zadaće iz povijesti i biologije, postigle nejednaku objektivnost svojih ocjena. Ti su nastavnici u postupku ocjenjivanja bili najmanje objektivni kad su upotrebljavali klasičan način procjene, tj. kad su dačke pisane radove iz spomenutih predmeta redomice pregledavali i ocjenjivali. Pri tom su ipak nešto višu objektivnost ocjena postigli u procjeni zadaća iz povijesti (0,815) nego zadaća iz biologije (0,675).

U načinu procjenjivanja prema zadaći-standardu za ocjenu "dobar" nastavnici su bili značajno objektivniji. Tu su im koeficijenti objektivnosti bili gotovo podjednako visoki za obje skupine zadaća (0,920 za zadaće iz povijesti; 0,915 za zadaće iz biologije).

Relativno najvišu objektivnost u procjeni oni su postigli kad su svoju ocjenu temeljili na rangovima zadaća dobivenim prethodnim uspoređivanjem svake zadaće sa svakom. Taj postignuti stupanj objektivnosti bio je značajno viši kako u odnosu na klasičan način tako i na procjenjivanje prema zadaći-standardu. U ovom su načinu nastavnici s nešto višim stupnjem objektivnosti uspijevali procijeniti zadaće iz biologije (0,960) nego zadaće iz povijesti (0,940).

Ispitivanjem dobiveni nalazi o nejednakoj objektivnosti proučavanih načina ocjenjivanja podudaraju se s rezultatima do kojih je došla B a r t o l o v i ć (1982), ispitujući metrijsku vrijednost ocjena u funkciji različitih načina ispravljanja i ocjenjivanja školskih pisanih zadaća.

Prema tome, dosadašnji rezultati ispitivanja suglasno pokazuju da je klasičan način ispravljanja i ocjenjivanja dačkih pisanih zadaća, koji u školama ima najširu primjenu, relativno najmanje objektivnan način procjenjivanja. Za njega se može reći da konstatirano mijenjanje kriterija ocjenjivanja u toku same procjene zadaća očito narušava objektivnost ocjena.

Značajno višu objektivnost sadrži način u kojemu se pisane zadaće procjenjuju prema zadaći-standardu za ocjenu "dobar". Ta njegova metrijska prednost pred kladičnim načinom vjerojatno je uvjetovana time što zadaća-standard, makar i samo za ocjenu "dobar", u znatnoj mjeri stabilizira nastavnikom kriterij ocjenjivanja.

Teoretski očekivana visoka objektivnost ocjenjivanja utemeljenog na uspoređivanju zadaća u parovima ovim je ispitivanjem potvrđena. Međutim, da bi se uklonilo nepoželjnom utjecaju kojega bi nejednaka kvaliteta nekoliko skupina zadaća mogla imati na objektivnost ocjena (jer se rangiranje zadaća uvijek vrši unutar određene skupine!), bilo bi uputno i pri ovakvom procjenjivačju upotrebljavati zadaće-standarde, i to po mogućnosti za svaku ocjenu. Time bi se osigurali nužni uvjeti jedinstvenog i stabilnog kriterija ocjenjivanja kojega ni nejednaka kvaliteta zadaća ne bi mogla znatnije izmijeniti.

L i t e r a t u r a:

B a r t o l o v i ć, B.: *Ispitivanje metrijskih karakteristika skale ocjena u funkciji različitih načina ocjenjivanja* - neobjavljena doktorska disertacija, Zagreb, 1982.

G r g i n, T.: *Školska dokimologija*, Školska knjiga Zagreb, 1986, str. 40-41.

Tomislav Grgin - Bogdanka Marinković: THE OBJECTIVITY OF DIFFERENT WAYS OF EVALUATION OF THE WORK WRITTEN IN THE CLASSROOM

S u m m a r y

The investigation was conducted in order to evaluate the objectivity of the three ways of grading school work: classical way which is used most in schools, then grading with the help of "standard-notebook" for the grade "C" and the grading of work comparatively in pairs. The subject of evaluation was the school work of the third-graders in middle school. Subjects were history and biology. The independent graders were the teachers of these subjects from different middle schools.

The results showed that all of these ways of grading do not ensure the same objectivity of grades. The least objective is the classical way, more reliable is one with "standard notebook" and relatively most reliable is the comparison of school work done in pairs.